
MARIA JOSEP CUENCA

LA CONNEXIÓ TEXTUAL: L'ADVERSATIVITAT EN EL NIVELL TEXTUAL*

1. CONNEXIÓ I LINGÜÍSTICA TEXTUAL

La Lingüística Textual és una de les branques més interessants i controvertides de l'Anàlisi del Discurs. La superació del límit oracional en les anàlisis dels fenòmens sintàctics ha estat tema polèmic en els darrers anys.¹ I precisament són els processos de **connexió** uns dels que més sovint han estat adduïts a favor dels enfocaments textuais i un dels que millor poden donar llum sobre la necessitat de considerar alguns fenòmens oracionals (també) discursivament. L'estudi de la connexió textual ens proporciona una excel·lent il·lustració del límit imprecís que hi ha entre la sintaxi oracional i la textual, entre l'oració i el discurs.

El tema que ens ocuparà en aquestes pàgines és certament complex i ampli, raó per la qual, després de discutir conceptes generals (naturalesa dels elements connectats, connexió textual vs. oracional i els connectors textuais), ens centrarem en l'anàlisi textual de la connexió adversativa. La tria no és pas arbitrària. Els connectors adversatius són, juntament amb els copulatius o additius, els més utilitzats discursivament i, a més, presenten una varietat sintàctica, semàntica i pragmàtica tan gran que permet mostrar tota la complexitat de la connexió textual.

(*) La realització d'aquest treball ha estat parcialment finançada per una subvenció de la I.V.E.I. al nostre projecte *Les oracions adversatives*.

(1) Dins la lingüística catalana comptem amb l'aportació de RIGAU (1981), a favor d'un tractament textual dels fenòmens gramaticals, i d'ESPINAL (1989), a favor d'una anàlisi estrictament oracional.

2. NATURALES A DELS ELEMENTS CONNECTATS

Com a punt de partida de la nostra reflexió, volem comentar una idea de Berrendonner. Per a aquest autor els connectors són elements anafòrics: sempre que hi ha un connector seguit d'un element proposicional, el parlant sap que existeix un element anterior amb el qual es verifica la connexió. En aquest sentit comenta Berrendonner (1983) el següent, a propòsit de *mais*:

“(…) un opérateur argumentatif comme *mais* constitue sémantiquement une “instruction” d’avoir à rechercher, dans l’univers de discours diverses informations (en l’occurrence, deux conclusions antagoniques) liées à son énonciation (qui, en l’espèce, prend parti pour l’une d’elles).” (1983: 243)

Si adoptem un punt de vista estrictament oracional, parlar de funció fòrica dels connectors és del tot innecessari i redundant: l'estructura «nexe q» implica l'existència d'un element antecedent («p nexe q») o d'un element conseqüent («nexe q, p») amb el qual es pugui establir la connexió. Aquesta és precisament la funció que defineix els connectors com a tals: palesar la relació sintàctica, semàntica i pragmàtica existent entre dos o més constituents oracionals.

Ara bé, si seguim mantenint un punt de vista oracional, ¿com expliquem l'estructura d'oracions com aquestes?:

- (1) a Però la renda va minvant. [AVUI-1, 13]
- b Millor dit: jo no he conegut mai cap manescal que en tingué.
 [CAR, 199]
- c I això és una fal·làcia insigne. [NOS, 38]

En aquests casos, el fet de parlar de funció (ana)fòrica del connector es mostra del tot pertinent. Només si suposem l'existència d'un element anterior amb el qual es pugui establir la relació semàntica requerida per *però*, *millor dit* i *i*, podem interpretar els exemples de (1).

- (2) a Val a dir que encara es pot permetre el luxe de viure d'aquella renda. Però la renda va minvant.
- b Vostè, senyoret, és un home que no té sentiments. Millor dit: jo no he conegut mai cap manescal que en tingué.
- c Els tòpics segregats entorn de la capital i de la seva horta -alegria, barroquisme, opulència vegetal-, hom ha volgut predicar-los de la totalitat de la regió. I això és una fal·làcia insigne.

Però el que interessa no és tant constatar la funció fòrica dels connectors, que es dedueix de la seva mateixa definició, com esbrinar quina és la naturalesa dels membres units.

Berrendonner (1983) opina que els connectors poden arribar a tenir tres usos diferenciats, segons la naturalesa dels elements que uneixen:

- (3) I E (p * q)
- II E (p) * E (q)
- III A * E (p)

on «A» simbolitza un esdeveniment extralingüístic, «p» i «q» són proposicions, «E (p)» equival a l'enunciació de (p) i «*» és el connector.

Parem esment en aquests exemples adduïts per Berrendonner (1983:219):

- (4) Il est gentil, **mais** un peu bête.
- (5) a -Madame est sortie.
-**Mais** qu'est-ce que tu veux que ça me fasse?
- b Je vous invite à venir passer quelques jours ici. **Mais** ne vous croyez pas obligé de faire le voyage si vous n'en avez pas envie!
- (6) (passe une voiture)
-**Mais** c'est qu'il nous écraserait, ce chauffard!

Comenta l'autor que en el primer cas el connector estableix contrast entre dues proposicions (p * q); en els exemples del segon grup, el contrast s'estableix entre dues enunciacions (E(p) * E(q)), fetes per diferents emissors en (5a) i per un mateix emissor en (5b); en el tercer exemple, *mais* oposa una enunciació a un fet extralingüístic previ o simultani -el fet que ha passat un cotxe a una certa velocitat, per exemple- (A * E(p)).

Manllevant la classificació de Berrendonner, i fent-hi alguna esmena, podem dir que un connector uneix elements de mena tan diferent com aquests:

- a) Dos constituents oracionals (clàusules (7a), sintagmes (7b), o constituents inferiors al sintagma (7c)) que formen part d'una única oració.
 - (7) a Encara que *no té diners*, ha decidit comprar-se un cotxe de luxe.
 - b He escrit el llibre *ràpidament* però *amb cura*.
 - c Caldrà canviar les *taules* i *cadires* del menjador.
- b) També pot connectar dues oracions (8)
 - (8) La majoria d'aquestes empreses, concretament 1395, facturen menys de 10 milions. És a dir, un 88,7 per cent de les empreses són de petites dimensions. [AVUI-2, 22]

i fins i tot una oració amb un conjunt d'oracions anterior (9):

- (9) De moment el nou president dels Estats Units ha començat ja a envoltar-se de gent de la seva absoluta confiança (...) Ha començat a formar-se un equip d'assessors que possiblement podrien omplir els buits que ell tingui. **Però amb tot**, Bush comença el seu mandat amb dos grans hàndicaps... [TEMPS, 42]

Fixem-nos que l'oració introduïda pel nexa *però* i el matisador *amb tot* no s'oposa només a l'oració anterior sinó al conjunt format per les dues oracions anteriors que hem transcrit.

D'altra banda, cal notar que l'oració amb què contrasta directament l'oració introduïda pel connector textual no sempre ha de situar-se immediatament abans que aquesta. Així, trobem exemples com el següent:

(10) Quan fou més gran renunciaren als atemptats. Prou s'havien adonat que ningú no podia eliminar-lo. En lloc d'això, el defugien, i tothora es guardaven de tocar-lo. (PER, 24)

on la darrera oració és connectada amb les dues anteriors però, des d'un punt de vista estricte, només contrasta amb la primera.

- c) Igualment és possible connectar una oració amb un esdeveniment extralingüístic, cas aquest que només és palès en textos orals (o textos escrits que pretenen reproduir l'oralitat).

(11) (Algú canta)

X: Però, vols deixar de cantar!

L'oració que enuncia X no contrasta amb cap enunciat anterior, sinó que és la reacció a un fet extralingüístic («algú canta»).

Podem concloure que la presència d'un connector només serà pragmàticament reeixida si hom és capaç de trobar en el context un element amb una certa propietat que el faci pertinent.² Així, en el cas de la connexió adversativa, existent en la major part dels exemples que acabem d'adquirir, l'element anterior ha de *contrastar* amb l'element precedit pel nexa. L'element anterior o antecedent sol ser expressat lingüísticament (apartat a i b), però també pot ser extralingüístic (apartat c).

Dels tres tipus de connexió que hem diferenciat a partir de Berrendonner, el primer inclou els fenòmens de composició oracional; els dos darrers, en canvi, no tenen cabuda en una anàlisi estrictament oracional: només poden estudiar-se des d'una perspectiva textual o, més ben dit, discursiva.

3. CONNEXIÓ TEXTUAL vs. ORACIONAL

Són molts els autors que es plantegen la qüestió de la connexió en el nivell textual: uns ho fan com a fenomen diferenciat de la composició oracional (Halliday & Hasan (1976), Schiffrin (1987) o Fuentes Rodríguez (1987)), mentre que d'altres implícitament o explícitament donen un tractament més o menys unitari a tots dos tipus de

(2) Sobre la Teoria de la Pertinença (*relevance*), com a model d'anàlisi pragmàtica, podeu consultar els diferents treballs d'SPERBER i WILSON (especialment Sperber & Wilson (1986)) i també BROCKWAY (1983), que aplica aquesta teoria al cas concret dels connectors.

connexió (Van Dijk (1977) i Ducrot i els seus seguidors (cfr. Anscombe & Ducrot (1983), *CLF* (1983))).

Per la nostra banda, opinem que és innegable que els fenòmens de connexió contribueixen de manera decisiva a fer que un parlant pugui considerar un conjunt d'oracions com a text. Ara bé, cal plantejar-se la qüestió següent: ¿ens autoritza això a considerar la connexió textual com un fenomen clarament diferenciat de la connexió oracional, com alguns semblen pensar?

Creiem que no, per dos motius fonamentalment: a) la connexió oracional i la textual tenen el mateix funcionament, o, dit en terminologia generativa, responen a una mateixa regla de rescriptura; b) hi ha casos en què és del tot arbitrari dir que hi ha una connexió oracional (entre clàusules) o una connexió textual (entre oracions).

3.1. *Els fenòmens de connexió segueixen bàsicament les mateixes regles de funcionament en el nivell oracional i en el textual.* Agafem l'exemple de les oracions adversatives:³

a) Igual com en el nivell oracional, la connexió textual adversativa es dona entre dos membres (dues oracions, un conjunt d'oracions i una oració o un esdeveniment extralingüístic i una oració), és a dir, és *binària*; a més, no es pot alterar l'ordre dels elements sense que es produeixen canvis semàntics i pragmàtics fonamentalment (és *asimètrica*); per últim els dos elements units, en cas de ser tots dos lingüístics, han de manifestar *interdependència* quant a la polaritat: l'un ha de ser afirmatiu i l'altre ha de ser negatiu.⁴ Així doncs, el comportament sintàctic és paral·lel en els dos nivells. Vegem-ho amb aquest exemple:

(12) Es tracta de la primera reunió seriosa que es produeix des del començament de la vaga. A ella, però, no estaran presents els responsables de Repsol Butano... (AVUI-2, 20)

El nexa *però* uneix dues oracions (p = «Es tracta de la primera reunió seriosa que es produeix des del començament de la vaga» i q = «A ella no estaran presents els responsables de Repsol Butano»), l'ordre de les quals no pot ser alterat sense que es produeixen canvis sintàctics, semàntics i/o pragmàtics.

(13) ?? A ella no estaran presents els responsables de Repsol Butano. Es tracta, però, de la primera reunió seriosa que es produeix des del començament de la vaga. ...

(4) La interdependència entre els membres d'una construcció adversativa no necessàriament es manifesta amb l'aparició d'una negació sintàctica en un dels membres units: la negació pot ser semàntica i fins i tot pragmàtica (cfr. CUENCA (en preparació, cap. VII i VIII)), com veiem als següents exemples:

(i) *Joan és ros però el seu fill és bru* [oposició semàntica *ros/bru*]

(ii) *És cristià però comunista* [oposició pragmàtica *cristià/comunista*]

(3) Sobre les característiques sintàctiques, semàntiques i pragmàtiques de les oracions adversatives el lector podrà consultar en breu la nostra tesi doctoral, CUENCA (en preparació).

La versió simètrica del nostre exemple, dificulta la interpretació de la relació fòrica establerta entre el pronom *ella* i la categoria que el lliga (*la reunió*); a més, l'oració és semànticament i sobretot pragmàticament anòmala: s'agafa com a tema de l'oració primera un element que serà introduït en el context de parla en la segona oració; per altra part, l'orientació argumentativa ha canviat de signe: ara es fa una valoració positiva dels fets descrits, mentre que abans predominava l'avaluació negativa.

D'altra banda, la interdependència quant a la polaritat de les oracions és palesa: la primera oració és afirmativa («Es tracta de la primera reunió seriosa que es produeix des del començament de la vaga»), mentre que la segona conté la negació sintàctica *no* («A ella no estaran presents els responsables de Repsol Butano»).

Les mateixes característiques (binarietat, asimetria i interdependència) es poden veure en aquest exemple de connexió adversativa oracional, on els elements units són clàusules:

(15) Volia estudiar Dret però no va aprovar el COU.

b) Pel que fa als aspectes semàntics, podem trobar en el nivell textual els mateixos significats adversatius que és possible distingir en l'oracional: la relació semàntica pot ser d'*oposició* (16), de *substitució* (17) o de *restricció* (18).

- (16) a El PSOE i el seu govern poden estar tranquils en el poder. Però tenen por, i ens la volen transmetre. (TEMPS, 7)
b Lleida produeix pomes grogues d'aquesta varietat, però el consumidor europeu les prefereix verdes. [AVUI-2, 21]
- (17) a I, així doncs, es féu confirmar per escrit que lliurava l'infant a monsieur Grimal (...) No experimentà ni el més mínim deix de remordiment. Ben al contrari, no tan sols creia haver obrat bé, sinó fins i tot amb justícia (...). [PER, 29]
b Gallego s'ha resistit sempre a fer aquest pas, adduint que no es tracta d'una fusió o d'una absorció, sinó d'una unió entre els dos partits. [AVUI-2, 12]
- (18) a Es passava el dia llegint llibres i treballant. Tret d'això, no feia més que dormir.
b Es van anar retirant tots a les seues habitacions, llevat de l'home del Sol. [OBR, 110]

c) Quant als aspectes pragmàtics, tant en el nivell oracional com en el textual podem trobar *argumentació i refutació*. Ducrot entén l'argumentació com una mena d'acte de parla (o més ben dit un encadenament d'actes il·locutius) mitjançant el qual l'emissor pretén que el receptor arribi a una certa conclusió.⁵ Hi ha certs connectors, com ara els adversatius, i alguns operadors que són marcats de l'argumentació. Així, quan algú diu:

(5) Sobre Teoria de l'Argumentació de Ducrot es pot consultar el conjunt d'articles d'Anschcombe i Ducrot recollits a ANSCOMBRE i DUCROT (1983), el monogràfic de CLF dedicat als connectors pragmàtics (CLF (1983)), l'obra de MAINGUENEAU (1987), així com diversos articles, molts dels quals són dedicats a l'anàlisi de *però* (BRUXELLES ET AL. (1976), ANSCOMBRE & DUCROT (1977), PLANTIN (1978), CADIOT et al. (1978), IBRAHIM (1978), etc.).

(19) Enric és simpàtic però lleig

vol indicar que el primer membre ($p = \text{«Enric és simpàtic»}$) té una orientació argumentativa oposada a la del segon argument ($q = \text{«Enric és lleig»}$), respecte a una certa conclusió (r), que serà determinada contextualment (per exemple, $r = \text{«Enric m'agrada»}$). És a dir, el primer membre és un argument cap a la conclusió r , mentre que el segon membre és un argument cap a la conclusió contrària ($\neg r = \text{«Enric no m'agrada»}$). L'emissor s'identifica amb el segon membre, li atribueix més força argumentativa, ja que el considera un argument més fort cap a una certa conclusió que no el primer com a argument cap a la conclusió contrària.

La mateixa relació interactiva es pot manifestar textualment, segons comprovem en aquest exemple:

(20) (...) semblava dominar perfectament la situació. Controlà la veu i enfilà el discurs amb bona agulla. Els gestos eren adequats i donaven mostra de bona voluntat, i sobretot d'afecte pels companys que l'havien elegit. **Tanmateix**, una cosa em cridà l'atenció: els peus li anaven com un ventilador. [SIG, 35-36]

El connector *tanmateix* uneix una oració («una cosa em cridà l'atenció: els peus li anaven com un ventilador») amb el conjunt format per totes les oracions anteriors que hem transcrit. Les oracions antecedents són arguments a favor de la conclusió r («semblava dominar perfectament la situació»), mentre que l'oració encapçalada pel connector es presenta com un argument en contra d'aquesta conclusió ($\neg r = \text{«semblava no dominar perfectament la situació»}$). L'orientació argumentativa de l'oració que conté el connector és la que determina l'acte d'argumentació.

Hi ha d'altres connectors adversatius (en concret els de significat substitutiu) que palesen un tipus diferenciat d'argumentació: la refutació. L'emissor, en fer la seua enunciació (del tipus «*No p sinó q*»), nega, és a dir, refuta una proposició afirmativa (p) que atribueix a un altre interlocutor i introdueix una rectificació (q), de manera que activa una ordre pragmàtica dirigida al receptor del tipus: «substitueix p per q ».⁶ Quan algú diu:

(21) Aquest llibre no és una novel·la sinó un assaig

està negant una afirmació ($p = \text{«aquest llibre és una novel·la»}$), que l'emissor no identifica com a seua, i al mateix temps introdueix una rectificació ($q = \text{«aquest llibre és un assaig»}$), que palesa el caràcter refutatiu de la negació.

(6) MOESCHLER (1981) estudia aprofundidament la refutació.

Molt més evident és el mecanisme de la refutació en el nivell textual, atès que, en intervenir més d'un interlocutor, és del tot palès que l'assertió negada es correspon amb una proposició que l'emissor reprèn del context anterior. Fixem-nos en aquest exemple:

(22) Y: Robert em cau malament, perquè és antipàtic.

X: No és antipàtic. **Ben al contrari**, em sembla simpatiquíssim.

El locutor X refuta l'afirmació anterior del locutor Y (p= «Robert és antipàtic») negant-la explícitament i la substitueix per una altra assertió que la contradueix (q= «Robert em sembla simpatiquíssim»).

Les diferències entre la connexió oracional i textual remetent a la naturalesa dels elements units i al fet que alguns connectors que fem servir en el nivell oracional no poden ser utilitzats textualment.⁷ Són, doncs, aquests aspectes, que en un estudi purament oracional passen inadvertits, els que interessa destacar en una anàlisi textual de la connexió.

3.2. *Sovint és difícil o arbitrari dir si estem davant d'una connexió textual o d'una connexió oracional.* Observem els exemples següents:

(23) A les set de la tarda, com faig d'habitud, he passat per casa de la portera per si tenia alguna lletra al correu. **Ja que**, de tant en tant, m'escric afectuoses cartes a mi mateix (...). (LAO,25)

(24) El vell era un moralista, pensà Enric. **O potser** tenia els comptes corrents massa atapeïts per a aventurar-se en altres afers. **Bé que** no tingué problemes de moral quan decidí casar-se amb sa mare, sent com era un poca-roba sense cap perspectiva. (NO E, 71)

Aquests exemples són en certa mesura anòmals, ja que hom esperaria que no hi hagués una pausa forta (equivalent a un punt) sinó una pausa feble (coma o punt i coma) davant del nexa. Tanmateix, si seguïem un criteri gràfic o fins i tot entonatiu podríem classificar aquests exemples com a connexions textuals, tot i que els nexes que l'activen no solen actuar textualment.

No obstant l'estranyesa que poden produir exemples com els anteriors, es troben documentats i es poden considerar acceptables. Això té una relació directa amb el fet que els criteris de puntuació no depenen només de l'entonació amb què es pronunciarrien les oracions i de la sintaxi d'aquestes, sinó que en part depenen del gust personal de l'escriptor o de vegades de la llargària dels membres connectats, segons que fan notar Solà & Pujol (1989: 7 i 55-56). Els exemples anteriors podrien, doncs, explicar-se per la voluntat de l'autor de puntuar d'una certa manera i sobretot a partir del factor pragmàtic apuntat abans: la «pesantor» dels elements units, és a dir, el fet que estiguen

(7) La connexió textual s'estableix sempre respecte amb un element anterior, present en el context de parla previ. És per això que hi ha uns nexes que s'utilitzen molt freqüentment en el nivell textual: aquells que introdueixen típicament el segon membre d'una connexió (copulatiu, disjuntiu, aduersatiu i consecutiu). En canvi, aquells que oracionalment poden acompanyar el membre situat en primer o en segon lloc (condicionals, concessius, finals, causals) no s'usen com a connectors textuals. Sobre la distribució dels nexes textualment i l'ús alternatiu de matisadors vegeu CUBICA (e.p.).

constituïts per més d'una clàusula justifica que l'autor utilitze una pausa forta, per evitar la formació d'una oració excessivament llarga i complexa, de difícil comprensió.

D'altra banda, també en el cas de connectors que trobem de manera habitual tant textualment com oracionalment és difícil de vegades dir si la connexió s'ha de situar en l'un o l'altre nivell. És el cas de l'exemple següent (25a), que hauríem de considerar textual si atenem a la puntuació, però que es pot «convertir» en oracional, fent la pausa més curta (25b).

- (25) a És cert que hi ha persones que no varien el comportament per molt variades que siguin les situacions. Però no és normal. (SIG, 22-23)
b És cert que hi ha persones que no varien el comportament per molt variades que siguin les situacions, però no és normal.

I ¿com podem classificar aquest exemple?

- (26) El vestit hi podia influir sens dubte; però crec que es tractava d'una qualitat més immaterial, quasi màgica, que es desprenia del nom feudal i pastorívol de Bearn, reverenciat cada any des de damunt la trona el dia de la festa.
[BEA, 21]

El problema de base és, com haurà notat ja el lector, la mateixa definició d'oració. És evident que en aquests casos no podem decidir si tenim dues oracions o dues clàusules atenent a criteris gràfics (la puntuació) i és força complex fer-ho atenent a criteris entonatius, vist que la qüestió de la diferència entre pauses pot ser de vegades pràcticament inapreciable.

La distinció és encara més difícil d'establir en la llengua oral, i concretament en els diàlegs. Partint d'un corpus oral, Cadiot i altres (1978) han remarcat que caldria considerar com a connexió oracional certs casos que semblen innegablement textuals, atès que no sols hi ha una pausa forta entre els elements units sinó que ni tan sols hi ha contigüitat entre ells. L'exemple que proposen és aquest:

- (27) X: Bon, ben d'accord.
Y: Et ta mère travaillerait?
X: *Mais* je connais des enfants qui souffrent de ne pas avoir leurs parents.

En aquest diàleg la segona intervenció del locutor X continua l'afirmació que aquest feia inicialment i no es presenta en primera instància com a resposta a la pregunta formulada per Y. Això és motiu suficient, en opinió de Cadiot i altres, per dir que les dues intervencions de X constitueixen una única oració, equivalen a una connexió oracional i no textual.

(28) Bon, ben d'accord, mais je connais des enfants qui souffrent de ne pas avoir leurs parents

Conclouen els autors que exemples com aquests són connexions del tipus «p *mais* q» i no pas del tipus «*Mais* q», com proposen Bruxelles i altres (1976).

Malgrat tot el que hem dit, la solució al problema que hem plantejat no requereix necessàriament que discutim ara i ací el concepte d'oració. Tenint en compte que la connexió en el nivell oracional i en el textual es regeix bàsicament per les mateixes regles sintàctiques, semàntiques i pragmàtiques i que el límit entre clàusula i oració - i en conseqüència, entre connexió oracional i textual- és sovint difícil d'establir, creiem que cal no parlar de dos fenòmens diferenciats -la composició oracional i la connexió textual- sinó d'un mateix fenomen, la connexió, que es manifesta oracionalment o textualment.

Considerem que hi ha regles de la gramàtica i fenòmens que són purament oracionals (pensem, per exemple, en la relació entre el SN subjecte i el SV predicat), mentre que hi ha d'altres regles i fenòmens que poden aplicar-se oracionalment o textualment (per exemple, la connexió o la pronominalització).⁸

No obstant això, el fet de situar-se en el nivell textual imposa una sèrie de restriccions a la connexió, d'una banda, i potencia uns valors pragmàtics, d'altra, que cal palesar. Per tant, no es pot reduir l'estudi de la connexió al nivell oracional, pensant que més enllà de l'oració els fenòmens es reproduïxen de manera idèntica, tot i que en termes generals el funcionament és igual en tots dos nivells.

4. ELS CONNECTORS TEXTUALS

Considerarem textuals tots aquells connectors que puguin unir dues oracions.⁹ La relació manifestada pel connector textual no és sintàctica sinó semàntica i/o pragmàtica (cfr. Halliday & Hasan (1976) i Schiffrin (1987)). Aquest fet marca una primera diferència entre la connexió en el nivell textual i en l'oracional, on el nexu manifesta, a més, una relació sintàctica.

Funcionen com a connectors textuals alguns nexes conjuntius, els matisadors¹⁰ i d'altres connectors de caràcter prepositiu o adverbial.

a) *Nexes conjuntius (però, i, doncs, així que...)*;

- (29) - Vigilin l'orinal, amb perdó sigui dit. Vigilar! Aquesta és la clau de la situació.
- Sí senyor, sí...
- I, si hi ha alguna novetat, avisin-me. [CAR, 173]

(8) Una opinió ben semblant a la nostra és la de BRUCART (1987:139), que proposa distingir tres tipus de regles: a) regles d'àmbit estrictament oracional, b) regles d'àmbit oracional i discursiu i c) regles d'àmbit estrictament discursiu.

Per la nostra banda, no hem fet referència a regles estrictament discursives perquè caldria provar la seua existència. Fixem-nos, per exemple, en els fenòmens cohesius diferenciats per HALLIDAY & HASAN (1976):

— la *referència* (relació de coreferencialitat entre expressions diferenciades),

— la *substitució* (relació de coreferencialitat entre un pronom i el seu antecedent),

— l'*el.lipsi* (relació entre una forma pronominal buida i el seu antecedent),

— la *conjunció* o connexió textual i

— la *cohesió lèxica* o relació sèmica entre peces lèxiques.

De tots aquests fenòmens, que per a aquells autors són clarament textuals, només el primer es dona de manera exclusiva en el nivell textual: segons estableix el principi C de la Teoria del Lligam (Cfr. Chomsky, (1981)), les expressions-R són lliures i, per tant, no poden mantenir relacions de coreferencialitat dins de l'oració, ni dins ni fora de la seua categoria rectora. La resta de fenòmens es manifesten tant al nivell textual com a l'oracional, de manera que no cal proposar dues regles diferenciades per explicar-los, sinó que cal considerar l'existència d'una mateixa regla i d'uns mateixos principis que en regulen l'aplicació, que pot considerar-se textualment o oracionalment.

Així doncs, creiem que només cal

- (30) És clar que madame Gaillard sabia prou bé que en el taller de Grimal (...) Grenouille no tenia cap possibilitat de sobreviure. **Però** no era dona de capficar-s'hi. (PER, 29)
- (31) La mitjana d'edat dels professionals docents a Catalunya, segons dades recents, és de 34 anys. Els resten encara 30 anys, *doncs*, d'estar en actiu. [AVUI-1, 20].

b) Els *matisadors*, elements connectors que es poden combinar amb els nexes conjuntius (*tanmateix, en canvi, conseqüentment, per tant, més aviat, per això, d'altra banda, no obstant això ...*);

- (32) D'un costat, hauria volgut que diguéssim la nostra paraula sobre allò que a ell el preocupava aleshores: els catalans del Principat i llur "tarannà històric". **D'altra banda**, ens proposava de fer, damunt la nostra realitat privativa, una operació semblant a la seva. (NOS, 21)
- (33) La zona no catalana del País Valencià, però, no va interferir-se en el predomini català. **Més ben dit**: només va fer-ho a través de les ambicions feudals dels senyors aragonesos amb possessions en el regne. **Sigui com sigui**, el fracàs de l'assimilació «territorial» deixava subsistent una rêmora molesta: per sempre més seríem un país nacionalment heterogeni. (NOS, 34)
- (34) La llengua és el sistema que tradueix tots els altres sistemes. **Per això** en el món de la cultura ocupa un lloc de privilegi. (SIG, 15)

Cal notar que, com a connectors textuals, els *matisadors* poden anar sols, segons hem vist als exemples anteriors, o bé acompanyant un nexa amb el qual siguin compatibles semànticament.

- (35) I aquesta doble tasca d'endegar un domini propi i, alhora, de formar un marc epistemològic interdisciplinari, crec que justifica de debò tota temptativa de fonamentar la semiòtica. **I tanmateix**, aquestes temptatives no han estat abundants (...) [SIG, 52]
- (36) El fenomen es repetia en tots els altres territoris de l'Estat, però entre nosaltres es presentava amb més força, justament per la debilitat prèvia del particularisme regional. **I per això**, quan en 1833 el País Valencià era dividit en tres províncies, l'esperit particularista era ja molt tènue. [NOS, 133]

c) *D'altres connectors* (locucions prepositives com *en conclusió, en altres paraules, per exemple...* o adverbials com *ara bé, ara, així...*), molt semblants als *matisadors*, que només actuen en el nivell textual i, per tant, són *connectors textuals pròpiament dits*.¹¹

distingir regles i fenòmens que es produeixen en el nivell oracional de les que es poden produir en l'oracional i en el textual. En cas que existesquen regles estrictament textuals, cosa que caldria discutir aprofundidament, serien molt poques.

(9) Seguint les darreres propostes de la Gramàtica Generativa, definim oració com una unitat lingüística sintàcticament independent, constituïda per la unió d'un SN i un SV a través d'un constituent FLEX(ió) que representa els morfemes verbals que relacionen el SN subjecte amb el SV predicat (O Æ SN FLEX SV).

(10) Sobre el concepte de *matisadors* com a connectors oracionals i textuals, vegeu CUENCA (e.p.).

(11) Per a llistat més exhaustius que el nostre, vegeu HALLIDAY & HASAN (1976: cap. 5) que estudien els connectors textuals de l'anglès, i també FUENTES (1987), que estableix el paradigma del que denomina *enllaços extraordinacionals* del castellà.

- (37) En una manifestació, qui aixeca el puny és perquè vol. Al País Valencià, per exemple, al so de la Moixeranga uns aixequen el puny, altres la mà amb quatre dits i altres simplement romanen drets. (SIG, 150)
- (38) Partim de la base que el nostre cos és capaç de produir milers de moviments per segon. Ara bé, ¿amb quin criteri l'investigador pot dividir aquests moviments en unitats pertinents perquè constitueixin la base d'una estructura que determina la significació del conjunt dels moviments? (SIG, 125)

5. ELS CONNECTORS TEXTUALS ADVERSATIUS

Com a exemple de connexió textual, analitzarem tot seguit les diferents manifestacions de la connexió adversativa en el text. Partirem de la triple divisió dels elements que poden actuar com a connectors textuals que acabem de fer (nexes, matisadors i connectors textuals pròpiament dits).

5.1. *Els nexes adversatius com a connectors textuals.* D'entre els diferents nexes adversatius, *però* és el més freqüentment utilitzat com a connector textual.¹²

- (39) Fenòmens tan «locals» com el carlisme, el republicanisme i l'anarquisme havien d'articular-se amb les concrecions de signe afí, i també «locals», que es produïen als altres països hispànics: era natural. Però també havien de fer acte de presència a Madrid. [NOS, 205]
- (40) El jutge voldria que el general Piccio li digués si l'aeronàutica va acceptar cloure ràpidament el cas per indicació dels serveis secrets o bé d'altres estaments o institucions. El general, però, és reticent. (AVUI -2, 8)

Sinó (que) i *més que*, en canvi, no poden tenir ús textual: atès que són termes de polaritat negativa, no poden funcionar sense que hi haja, dins la mateixa oració on es troben, una negació sintàctica prèvia, cosa que els impedeix de situar-se a l'inici d'una oració.

- (41) a * No vindrà avui. Sinó demà.
 b * No és verd. Sinó que és blau.
 c * No he vist. Més que una pel·lícula.

Pel que fa als nexes restrictius (*llevat (de)*, *tret (de)*, *fora (de)*, *a part (de)*, *excepte*, *a excepció de*, *menys*) i alguns de substitutius (*en comptes de*, *en lloc de*) poden aparèixer textualment si van seguits d'un deíctic (*això*) que representi l'oració anterior.

(12) Com a connector textual *però* no només pot encapçalar l'oració on es troba sinó que també pot trobar-se en posició intermèdia, com veiem a l'exemple del text, i fins i tot en posició final. En aquests darrers casos, quan no té posició inicial, *però* no funciona com a nexa pròpiament dit sinó com a matisador (vegeu CUENCA (e.p.)).

(13) Per les característiques sintàctiques dels nexes restrictius més el deíctic *això* podem considerar que funcionen com a autèntics matisadors, de manera que, en el nivell textual, caldria parlar de matisadors de significat restrictiu, més que no pas de nexes restrictius.

(14) També podem considerar un matisador contrastiu *no gensmenys*. Tanmateix, és un nexa problemàtic. COROMINES (*DECat*, v. *Tant i No*) fa notar que es tracta d'un gal·licisme de recent incorporació (no figura registrat fins al diccionari de Fabra), introduït per imitació del francès *néanmoins* i potser a partir del mot català *no-resmenys* (adverbi molt viu en la llengua antiga, on tenia el sentit d'«així mateix», «encara més», «ultra això» i que esporàdicament s'utilitzava com a concessiu). *Nogensmenys* no ha tingut èxit en la nostra llengua. És cert que figura en les nostres gramàtiques i diccionaris, on el podem trobar exemplificat així:

(i) *El problema quedava resolt; nogensmenys ell no l'hi considerava* (BADIA: 1962, 2: 99). Amb tot, hem pogut comprovar que no s'ha incorporat, si més no totalment, a la nostra llengua, per tal com es troba poc exemplificat al nostre corpus i, a més, quan apareix, té un matis difícilment precisable.

(ii) *Diuen que la discussió de l'Estatut ha estat especialment aspra, dura, i difícil en matèria, sobretot, de llengua i cultura. Neguiteja el tema de la llengua i de la cultura. I tots hi som sensibles. Nogensmenys, nosaltres som allò que som per la nostra llengua i la nostra cultura.* (SIG, 11).

(42) Les dues úniques sensacions que coneixia eren un lleuger decandiment quan s'acostava la migranya mensual i una lleugera vigoria quan la migranya cedia. **Llevat d'això**, aquella dona esmorteïda no sentia res. [PER, 21]

(43) No va voler enfrontar-se amb els seus enemics, perquè estava segur que no se'n beneficiaria ningú. **En lloc d'això**, va decidir esperar fins al moment que els pogués vèncer.

Aquests nexes són inversors de polaritat: si el membre no precedit pel nexa és afirmatiu, l'altre s'interpreta com a negatiu i vice-versa. A més, són connectors de tipus prepositiu, que necessiten un SN o una clàusula com a règim. Aquestes dues característiques definitòries expliquen que hagen d'anar seguits del deíctic per a ser utilitzats textualment: necessiten tenir algun constituent que faça de règim i, d'altra part, sols amb la presència dels dos membres en l'oració es pot marcar la inversió polar.¹³

Així doncs, comprovem que la diferent relació entre els nexes adversatius i la negació determina la possibilitat i les condicions de l'ús textual que se'n fa.

5.2. *Els matisadors adversatius com a connectors textuais*. Podem adduir exemples de tot tipus de matisadors adversatius com a connectors textuais: opositiu, opositivo-concessiu i substitutiu.

a) Matisadors *opositius* com *tanmateix* i *en canvi*;

(44) Alguns antropòlegs contraposen el caràcter força inconscient de l'activitat lingüística a aquell, externament conscient, de les diferents institucions culturals. **Tanmateix**, avui ens interessem per formes comunicatives molt més profundes i menys evidents que les verbals. [SIG, 16]

(45) El govern català acceptaria que aquesta planificació fos posteriorment inspeccionada per l'Administració central. **En canvi**, el govern central interpreta que la pretensió de coordinar el destí dels objectors suposa l'assumpció de competències que no pertoqueuen a la Generalitat. [AVUI-2, 10]¹⁴

b) Matisadors *opositivo-concessius*. En aquest grup podem diferenciar aquells que contenen un deíctic, els que contenen un totalitzador i els que contenen un deíctic i un totalitzador.

b.1.) Matisadors amb un deíctic (*malgrat això*, *no obstant això/això no obstant* / *no obstant, a pesar d'això*);

(46) El pare Sorge no tem per la seva vida: «No em sorprendria que m'intentessin assassinar, però un màrtir molestaria més els mafiosos que un jesuïta viu», ha declarat. **Malgrat això**, afirma que «nosaltres som els soldats del papa en les fronteres més avançades de l'Església». [AVUI-2, 18]

(47) Jo tenia la quasi «indiscutible certesa» que em trobava tot sol a l'habitació. **No obstant això**, (...) armat de valor, m'he girat de sobte; com si volgués sorprendre l'intrús. [LAO, 21]

b.2.) Matisadors amb un element totalitzador (*malgrat tot, de tota manera/de totes formes, en tot cas/en qualsevol cas*) o equivalent (*sigui com sigui*);

(48) Dalí (...) es troba en un moment molt delicat però estacionari, una vegada s'han començat a notar els efectes de la medicació a què se'l sotmet per tractar-lo de l'embòlia pulmonar que pateix. **De tota manera**, els facultatius han reconegut que fins que no passin unes 48 hores del seu ingrés a la clínica Quiron de Barcelona no serà possible avaluar amb prou precisió la seva resposta al tractament ni pronosticar-ne amb prou certesa una revolució. [AVUI-2, 4]

(49) La semiòtica, o semiologia, ha nascut dues vegades. Peirce i Saussure, en completa ignorància mútua, conceberen la possibilitat d'una ciència dels signes i treballaren per instaurar-la. **Sigui com sigui**, i dins d'un ampli marge de coincidència, fins al dia d'avui han estat presents com dues grans línies (...) les concepcions sorgides dels dos orígens. [SIG, 46]

(50) Aquesta essència ja no feia una olor agradable. Feia una olor gairebé dolorosa, tallant i càustica a causa de la seva intensitat. **I malgrat tot** n'hi havia prou amb dissoldre'n una gota en un litre d'alcohol per revifar-la i fer-hi ressuscitar l'aroma d'un camp de flors. [PER, 155]

b.3.) Matisadors amb un totalitzador i un deíctic (*tot i així/tot i això, amb tot i això/amb tot i amb això*).

(51) Bartolomé ha explicat que, el 20 de maig de 1987, l'arquitecte municipal va informar de la impossibilitat d'executar tot el projecte perquè la zona on anaven les piscines no era propietat de l'Ajuntament. **Tot i així**, el 22 de maig es van rebre tres pliques a la Paeria, "que bé podrien haver estat escrites per la mateixa màquina", i el dia 25 es va adjudicar finalment l'obra. [AVUI-2, 19]

És precisament l'aparició del deíctic o el totalitzador allò que fa que el significat sigui concessiu. Cal tenir en compte que tant les construccions adversatives com les concessives responen a l'esquema TESI/ANTÍTESI: en les concessives es destaca la tesi, el primer membre; en les adversatives es destaca l'antítesi, el segon membre, col.locant-hi al davant el nexa.¹⁵ Això explica que la presència del deíctic en el segon membre es tradueix en una imbricació del significat adversatiu i el concessiu: el deíctic incorpora el significat de l'oració anterior en l'oració encapçalada pel matisa-

(15) Cf. A. LÓPEZ (1983) per a una definició semàntica i funcional de les diferents oracions/conjuncions a partir de la dicotomia tòpic/comentari.

dor. De manera semblant, el totalitzador incorpora el significat de l'oració (-ns) anterior(s) dins l'oració on es troba: l'oració (o conjunt d'oracions) antecedent es presenta així com una de les possibles manifestacions de la totalitat a la qual s'oposa l'oració amb el matisador.¹⁶

c) *Matisadors de significat substitutiu (per contra, al contrari/ans al contrari/ben al contrari, més aviat)*. Són aquests els únics elements que marquen significat substitutiu textualment, vist que els nexes substitutius *sinó (que)* i *més que*, com a TPNs, estan restringits al nivell oracional. Vegem-ne alguns exemples:

- (52) Direu que tot això és pureril, anodí, insignificant. No ho crec pas. Crec, **per contra**, que ajuda a comprendre la manera d'ésser de les persones amb les quals hom es juga els diners -i, per tant, la pròpia manera d'ésser. (CAR, 119)
- (53) - Si no m'equivoco, la seva senyora és alta, plana, rossa, un gran tipus...
- Oh, no! S'equivoca. **Més aviat** és petita. [CAR, 191]

5.3. *Els connectors textuais adversatius pròpiament dits*. Hi ha dos connectors adversatius que tenen ús exclusivament textual: *ara bé* i *... per això* (en posició final d'oració).

Ara bé (i les variants *ara* i *bé*) indiquen un canvi en l'actitud enunciativa de l'emissor.

- (54) Sense un ímpetu tivant, per part de la burgesia, la indústria no podia construir-se, és cert. **Ara bé**: l'ímpetu no era suficient. Calien també diners. [NOS, 194]
- (55) Sens dubte, és una abstracció: un tipus general de procés. **Ara**: es basa molt directament en un grup de casos històrics ben concrets. [DIR, 173]
- (56) No feu cas de les lleis. **Bé**: feu-ne cas, per evitar mals majors. [Ex. de Fuster]

En tots tres casos, el nexa indica que allò que serà enunciat a continuació s'oposa a l'enunciació anterior. Manifesta una mena de substitució que afecta no sols els continguts de les oracions sinó també les enunciacions. Aquest caràcter, diguem-ne, "enunciatiu" és allò que justifica que aquests nexes vagin seguits sovint de dos punts (:).

Quant a *... per això*, cal dir que s'utilitza preferentment en el registre oral i és desconegut, com a connector adversatiu, en alguns dialectes catalans, com ara en valencià.

- (57) Tots ho diuen; jo no ho crec, **per això**. [Fabra, 1956: 180]

(16) Aquesta definició semàntica i funcional de les concessives justifica igualment el fet que en el nivell textual el significat concessiu no puga manifestar-se per ell mateix. Només s'hi pot trobar combinat amb el significat adversatiu, com un matís d'aquest. Els nexes concessius introdueixen elements que característicament ocupen posició inicial i vehiculen informació temàtica, coneguda per l'emissor i el receptor, raó per la qual no tenen un ús característicament associat amb la introducció d'informació remàtica com és la connexió textual (cf. nota 7 *supra*).

Únicament és utilitzat en la llengua col.loquial i és condemnat per alguns gramàtics com a no normatiu (p. ex. Badia (1962, 2: 97)). Semànticament equival a *però*.

Aquests connectors adversatius tenen posició fixa: inicial en el cas d'*ara bé* i final en el cas de *per això*, cosa que els diferencia dels matisadors, que, com hem vist, tenen una certa mobilitat posicional.

- (58) Jugava els dies de festa amb els seus conveïns, però no gaire fort, puix eren tots gent pobra.
a **Ara bé**: si passava (...) algun soldat romà camí del castell de Corbera i feia estada a Fortalènim, el deixava a mitja vela. [OBR, 42]
b * Si passava, **ara bé**, (...) algun soldat romà camí del castell de Corbera i feia estada a Fortalènim, el deixava a mitja vela.
- (59) Y: En Joan no vindrà a la festa.
a X: No ho sap ningú, **per això**.
b X: ? **Per això**, no ho sap ningú.

5.4. *Connectors no pròpiament adversatius*. Hi ha alguns connectors, no pròpiament adversatius, que presenten un significat o un matís adversatiu més o menys marcat, segons els contextos. Es tracta d'*altrament* i de *doncs*.

Altrament té dos usos diferenciats: com a connector distributiu, amb un significat semblant a *d'altra banda*, i com a nexa condicional-contrastiu. En tots dos casos té un matís contrastiu afegit a una altra significació predominant. En el primer, com a distributiu, marca canvi de tòpic conversacional o un canvi d'orientació en el tòpic que l'emissor desenvolupa, de manera semblant a com ho fa *però*.

- (60) Aleshores pensí que podria fer un alcavot en el meu somni, o, filant més prim, en la meua vida... Per bé que aqueixes coses són ben difícils d'escatir...

Altrament, he de confessar que sóc un home apocat: un enze, una ànima cànvida, inconstant (...) [LAO, 84]

En el segon ús, *altrament* conjuga el significat contrastiu amb el condicional (*altrament* = *si no fos així...*).

- (61) Aquell home treballa molt, sens dubte; **altrament**, no s'explicaria la seva obra. [Fabra, 1956: 179]
(62) En tres anys i mig de periodisme he pogut conèixer totes les classes socials. És la millor experiència per a una novel·lista. **Altrament**, no sé quants anys hauria necessitat per a tenir-hi accés i ser-hi admès. [TEMPS, 76]

Quant a *doncs*, Mariner ha dedicat un article (Mariner (1981)) a plantejar la qüestió següent: *doncs* i *pues* poden ser adversatius en certs contextos del tipus següent:

- (63) En vols? **Doncs** no n'hauràs.
- (64) - M'agradaria de tenir molts fills.
- **Doncs** a mi no.

La idea ja es troba a Badia (1962: 2, 101), el qual fa notar que de vegades *doncs* perd la significació il·lativa i adquireix un matís de contraposició. Badia addueix aquest exemple:

- (65) Tu no ho saps fer? **Doncs** jo sí.

Per la nostra banda pensem que no es pot dir que *doncs* és un nexa adversatiu sense fer, si més no, algunes matisacions. Les proposicions que connecta contrasten, independentment del nexa. *Doncs* en aquest cas, igual com en la major part d'usos textuais, indica *continuitat* en el tòpic conversacional. El significat dels membres units explica que a aquest significat textual de *continuitat* s'afegesca una significació contrastiva.

6. EL CONTRAST PRAGMÀTIC

El segon aspecte que cal analitzar per determinar els trets característics de l'adversativitat en el nivell textual és aquest: ¿quina funció pragmàtica tenen els connectors adversatius? És a dir, quin paper tenen en la interacció comunicativa? Només podrem contestar aquestes qüestions si investiguem com es manifesta el contrast des del punt de vista pragmàtic.

El contrast adversatiu es pot establir bàsicament de dues maneres diferenciades:

- a) Entre continguts proposicionals, i en aquest cas parlem d'*ús extern* del connector, seguint la terminologia de Halliday & Hasan (1976).
- b) Entre enunciacions, o més concretament entre elements de l'enunciació, un dels quals com a mínim no ha d'identificar-se amb l'enunciat d'una de les clàusules o oracions; en aquest cas parlem d'*ús intern* (Halliday & Hasan) o metalingüístic del connector.

Dit d'una altra manera, podem contrastar idees (*ús extern*) o bé accions (*ús intern*), segons que fa notar Schifffrin (1987). Vegem la distinció amb un exemple, manllevat

d'Anscombe & Ducrot (1983), que admet la doble interpretació pragmàtica.

(66) Y: Sembla que Pere ha suspès l'examen.

X: **En canvi**, està tot content.

Podem interpretar la rèplica de l'interlocutor X de dues maneres diferenciades:

- a) X vol assenyalar un fet estrany, contrari a les seves expectatives: «encara que han suspès Pere, està content». És a dir, oposa dos continguts proposicionals que coexisteixen, tot i que habitualment s'exclouen (ús extern del connector). El mateix contingut es podria expressar oracionalment.

(67) Sembla que Pere ha suspès l'examen, però, **en canvi**, està tot content

- b) X realitza un acte de deducció: assenyala un fet («l'aspecte alegre de Pere») del qual extrau una conclusió («Pere no ha suspès l'examen») contrària a l'afirmació de Y («[Sembla que] Pere ha suspès l'examen»). L'ús del connector és intern, ja que el contingut de l'enunciació de X s'oposa a l'enunciació de Y, i concretament posa en dubte el valor de veritat de la proposició «Sembla que Pere ha suspès l'examen». Aquest significat no es manté en una lectura oracional, ja que només textualment, amb l'existència de dos locutors, es pot marcar l'oposició entre les enunciacions de l'exemple.

L'ús intern del connector també es pot manifestar en el nivell oracional.¹⁷ Però és més palès i més freqüent en el nivell textual, especialment amb *però* i en textos dialògics.

(68) El metge va diagnosticar un atac de cor ("Però què sap ell...", vaig sentir que remugava don Toni.) [BEA, 32]

(69) El vell Vilà aconsellava que no sortissin, que trobarien temporal. **Tanmateix**, què havíem de fer? No podíem pas pescar amb nyinya o amb hams de mitja mosca. [LAO, 110]

L'aparició d'un connector adversatiu pot marcar diferents intencions dels interlocutors, estratègies comunicatives diverses:

- Canvi de tòpic conversacional.
- Retorn a un punt anterior de la conversa.
- Sorpresa o oposició de l'emissor respecte d'algun fet expressat lingüísticament o d'algun esdeveniment extralingüístic.

Les dues primeres tenen a veure amb la progressió temàtica del text; la tercera s'associa amb la funció expressiva del llenguatge.

(17) No és difícil trobar exemplificat l'ús intern del connector en una connexió de clàusules, com aquesta:

(i) ...no és que us en faça menyspreu, però no m'abelleixen, la veritat (OBR, 39)

La segona clàusula (*q* = «no m'abelleixen, la veritat») no s'oposa al contingut de la primera sinó a la seva força il·locutiva com a acte de parla expressiu. Fet i fet, en enunciar *q* l'emissor duu a terme un acte de parla que contradia mitjançant l'enunciació de *p*. És en aquest nivell il·locutiü, i no en el proposicional, on es verifica, doncs, el contrast.

Observem alguns exemples més:
(ii) a Marieta no et desconsortes, però jo m'haig de morir avui mateix (OBR, 50)

b Per favor, no es moguin, però me n'he d'anar de seguida (MIR, 48)
c No tens l'obligació de respondre, però ¿on vas ser ahir?

6.1. *Contrast i progressió temàtica*. Van Dijk (1977) i Brown & Yule (1983) han comentat que els connectors textuais són utilitzats com a marcadors de límit de tòpic ('*topic boundaries markers*'), és a dir, indiquen el canvi de tòpic o tema conversacional en el text.

(70) - Hortolà, bon hortolà, ¿no heu vist per ventura passar dos cavalls molt corredors muntats per un fadrí i una fadrina?

- No, no he vist ni he sentit ningú... Però vol una col? [OBR, 114]

El connector *però* en casos com aquest, no oposa els continguts de les oracions que relaciona sinó que introdueix un canvi de tòpic.¹⁸

En aquest sentit podem afirmar, com fa Schiffrin (1987: 31), que els connectors textuais presenten com a funció específica la delimitació d'unitats o subunitats temàtiques dins el text.

Una funció textual molt relacionada amb aquesta és la següent: el connector indica la intenció del parlant de tornar a un punt anterior de la conversa. Comprovem-ho amb el següent fragment:

(71) BRAGULAT: Apa, digues, digues. De petit... què feies de petit?

EMILI: Tota la meua il·lusió era pintura i dibuixar [*sic*]. Venia el dia del meu sant: demanava que em fessin present d'una capsa de colors. M'havien de donar un premi: tornava a demanar colors. Venien els Reis: tornava a demanar llàpissos i pintures. Una vocació!... ¿No són així les vocacions?

MARIA (*mig a part*): Quantes ximpleries!

BRAGULAT: Bé, però quan vàrem trobar-nos a la Universitat, tu no pintaves pas, ni t'ocupaves de pintura... [BOL, 18-19]

En aquest fragment Bragulat reacciona contra les intervencions d'Emili i de Maria que amenacen de canviar el tòpic que ell anteriorment havia introduït («com i quan va començar a pintar Emili»). Les paraules d'Emili donen entrada a un nou tòpic, el de la vocació, i les paraules de Maria desautoritzen la intervenció d'Emili, de manera que les seues intervencions podrien suposar un canvi de tema conversacional. Així, el *però* de Bragulat connecta amb el tòpic que li interessa, és un intent de retornar a un punt de la conversa.

Aquestes dues funcions que hem analitzat -canvi de tòpic i retorn a un punt de la conversa- es poden considerar conjuntament: en tots dos casos el connector serveix per a marcar la progressió temàtica del text, el pas d'un tòpic a un altre o d'un aspecte del tòpic conversacional a un altre.

En relació directa amb això, hi ha el fet que *però* pot ser també un marcant de la distribució de torns de paraula. Quan algun interlocutor vol agafar la paraula no és gens estrany que iniciï la seua intervenció amb aquest nexa i sobretot en el cas que vulga interrompre un altre interlocutor perquè no hi està d'acord.

(18) Aquesta funció sembla limitada a *però* en català. Però en altres llengües, com ara l'anglès, no es redueix a la forma menys marcada de contrast (*but*). De fet, en anglès el nexa que sol marcar canvi de tema és *anyway*.

Cadiot i altres fan notar que estructures del tipus «*però...*», on el segon membre no apareix, o bé indiquen que l'emissor abandona el discurs (permet un canvi de tòpic) o bé són índex d'un intent fracassat de prendre la paraula per part d'un interlocutor. És a dir, tenen una relació directa amb l'organització de la conversació.¹⁹

6.2. *Contrast i funció expressiva*. *Però* també pot manifestar la sorpresa o l'oposició de l'emissor respecte a qualsevol element discursiu: una actitud d'un altre interlocutor, una acció d'alguna persona del discurs, un esdeveniment extralingüístic...

Vegem-ho amb alguns exemples.

(72) Y: Deixa'm! És inútil. L'engany que m'has fet és una cosa que m'ha desil·lusionat per sempre.

X (*desconcertat*): L'engany! *¿Però* no hi haurà en aquest món ni un sol individu amb sentit comú per certificar que no t'he enganyat, que l'única persona amb qui he jugat net ets tu? [BOL, 60]

A l'exemple anterior, el que diu X nega la veritat d'allò que ha enunciat Y, o, més ben dit, nega una pressuposició que hi és implícita («tu m'has enganyat»). Manifesta, doncs, l'oposició de X respecte a l'acte de parla efectuat per Y.

El següent exemple, extens però molt interessant, és una excel·lent mostra d'aquest ús de *però* com a oposició de l'emissor respecte de l'actitud discursiva d'un altre interlocutor, a la seua opinió.

(73) - (...) La senyora Maristany pretén que quan arribi la seva família de Barcelona tingui un bon matalàs al llit. Els altres dies de l'any és l'altra família la que dorm bé. Què hi farem?

- De tota manera, hi ha coses que no s'han de fer...
- D'acord. *Però*, una vegada dit això, què s'hi pot fer? *¿*Vol posar un plet a la senyora Maristany per desplaçament de matalàs? Vol que renyeixin definitivament?
- Aquesta senyora és una vella folla, capriciosa i extravagant, una vinguda a menys... El que hauria de fer és tenir una mica de seny i no fer tant el ximple.
- És clar, Francisqueta, és clar! *Però*, què més? No es faci mala sang pels matalassos dels altres, cregui'm!
- Aquesta vella folla és una vinguda a menys... Això és el que jo dic.
- *Però*, *¿*quina relació té el que parlem amb el venir a menys o el venir a més? Què ens importa, Francisqueta, si la senyora Maristany ve a més o ve a menys? (CAR, 81)

Els interlocutors d'aquest diàleg manifesten opinions contràries respecte a un mateix fet. Aquesta divergència d'opinions és manifestada per l'aparició reiterada de *però* introduint algunes de les intervencions d'un dels locutors.

(19) Tanmateix, aquestes no són les úniques causes que de vegades no s'explicita el segon terme. Hi ha casos, amb *però* i amb altres connectors, on l'absència del segon membre es justifica en primera instància perquè el seu contingut informatiu és fàcilment deduïble contextualment, com ara en aquest exemple:

(i) Y: *Nosaltres seurem aquí... si és que no fem nosa*

X: *No, senyora, cap nosa; al contrari...* [BOL, 36]

Ara bé: certament, pel fet de no completar l'oració, l'emissor facilita que un altre interlocutor prengui la paraula.

Igualment, al següent exemple, podem observar l'ús de *però* com a indicador de sorpresa i desacord, incredulitat per part d'un interlocutor respecte al que afirma l'altre:

- (74) - Fórmula, fórmula - grallà Grenouille, desdoblegant-se un xic en el llindar-, no em cal cap fórmula. Tinc la recepta en el meu nas. Voleu que faci la mescla per a vós, *maître*, voleu que la faci, ho voleu?
- Però què dius? - cridà Baldini amb prou intensitat, i sostingué el canelobre davant el rostre del gnom- Com vols fer la mescla? Grenouille, per primera vegada, no es contragué.
 - Però si són totes aquí, les fragàncies que em calen [...].
 - Evidentment que hi són -braolà Baldini. Totes hi són! Però ja t'he dit, carbassa, que no serveix de res si hom no coneix la fórmula! (PER, 70)

D'altra banda, és possible també trobar exemples on *però* no relaciona l'oració que encapçala amb cap altra oració: l'element de contrast és un fet no lingüístic.

- (75) X (*Fent irrupció per la dreta seguida de Maria*): ¿Però que no veniu? Gairebé són les set. [BOL, 48]

L'oració que enuncia X és la primera intervenció del personatge en aquesta escena, com podem deduir per l'acotació; el que diu s'oposa a una situació, a una actitud de la resta de personatges («actitud d'immobilitat»), que no ha estat expressada lingüísticament.

Concloem amb Schiffrin que els connectors contrastius, amb un ús intern textual, manifesten la reacció de l'emissor front a interrupcions, distraccions, desafiaments o desacords.

"I grouped all such efforts together as contrastive actions -as speaker's efforts to make a point in reaction to interruptions, distractions, challenges and disagreements." (Schiffrin, 1987:177)

7. CONCLUSIONS

La connexió, com a procés sintàctic que es dona tant en el nivell oracional com en el textual, il·lustra excel·lentment la idea que no hi ha una oposició real entre els tractaments oracionals i els tractaments textuais; són, més aviat, enfocaments complementaris. Moltes regles oracionals tenen aplicació en el discurs; tanmateix això no vol dir que l'estudi de la llengua haja de reduir-se a l'àmbit oracional: en el discurs, les regles de la sintaxi presenten algunes particularitats que cal analitzar.

Pel que fa en concret a la connexió, la naturalesa dels membres units és diferent en l'un i l'altre nivell: oracionalment, hom uneix clàusules, sintagmes o parts de sintagmes (constituents menors); textualment, és possible connectar oracions, conjunts d'oracions o una oració amb un esdeveniment extralingüístic.

D'altra banda, la funció pragmàtica dels connectors és molt més variada textualment, ja que freqüentment no indiquen connexió entre continguts proposicionals (ús extern del connector) sinó entre elements de l'enunciació (ús intern del connector). Així doncs, els connectors textuais són elements fonamentals com a marcats de les actituds dels interlocutors, de la progressió temàtica del text o la distribució de torns de paraula en la conversa.

Maria Josep Cuenca
Universitat de València

BIBLIOGRAFIA

- ANSCOMBRE, Jean-Claude & Oswald DUCROT (1977) "Deux mais en français?" *Lingua* 43, ps. 23-40.
- (1983) *L'argumentation dans la langue*. Bruxelles. Mardaga.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M^a (1962) *Gramàtica catalana*. Madrid. Gredos. 1962.
- BERRENDONNER, Alain (1983) "Connecteurs pragmatiques et anaphore." *CLF* 5, ps. 215-246.
- BROCKWAY, D. (1981) "Semantic constraints on relevance" dins P. Parret, M. Sbisà & J. Verschueren (1981) *Possibilities and limitations of pragmatics*. Amsterdam. J. Benjamin.
- BROWN, G & G. YULE, (1983) *Discourse analysis*. Cambridge. C.U.P.
- BRUCART, Josep Maria, (1987) *La elisión sintáctica en español*. Bellaterra. Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- BRUXELLES, S. et alii (1976) "Mais, occupe-toi d'Amélie" dins *Actes de la recherche en sciences sociales*, 6, ps. 47-62. [Reproduit a Ducrot, O. et al. (1980) *Les mots du discours*. Paris. Minuit, ps. 93-130].
- CADIOT, Anne et al. (1978) "Oui MAIS non MAIS ou il y a dialogue et dialogue" dins *Langue française*, n° 42, ps. 94-102.
- CHOMSKY, Noam (1981): *Lectures on Government and Binding*. Dordrecht. Foris.
- CLF = *Cahiers de Linguistique Française* 5. *Connecteurs Pragmatiques et Structure du discours Actes du 2ème Col.loque de Pragmatique a Genève (7-9 mars, 1983)*. Unité de Linguistique Française. Univ. de Genève. 1983.
- CUENCA, Mª Josep (en preparació) *Les oracions adversatives*. Tesi Doctoral. Universitat de València.
- (e.p.) "Els matisadors: connectors oracionals i textuais". Apareixerà al n° 8 de *Caplletra*.

- DIJK, Teun A. van (1977) *Text and context*. London. Longman. [Trad.cast. *Texto y contexto*. Madrid. Cátedra. 1980.]
- ESPINAL, Mª Teresa (1988) *Significat i interpretació*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- FABRA, Pompeu (1956) *Gramàtica catalana*. Barcelona. Teide. 1974.
- FUENTES RODRÍGUEZ, Catalina (1987) *Enlaces extraoracionales*. Sevilla. Alfar.
- HALLIDAY, Michael A. K. & Ruquaiya HASAN (1976) *Cohesion in English*. London. Longman. [Citem per la 5na ed. 1983].
- IBRAHIM, Amr Helmy (1978) "Coordonner pour argumenter." *Semántikos* 2.2, ps. 21-42.
- LÓPEZ-GARCÍA, Ángel (1983) "Las conjunciones y la oración compuesta" dins *Estudios de lingüística española*. Barcelona. Anagrama, ps. 43-65.
- MAINGUENEAU, Dominique (1987) *Nouvelles tendances en analyse du discours*. Paris. Hachette.
- MARINER BIGORRA, Sebastià, (1981) "Pues y doncs adversativos." dins *Studia Linguistica in Honorem E. Coseriu 1921-1981*. Madrid. Gredos, ps. 289-297.
- MOESCHLER, Jacques (1982) *Dire et contredire*. Berne. Peter Lang.
- PLANTIN, Christian, (1978) "Deux MAIS" dins *Sémantikos*, vol. 2, n° 2-3. RIGAU, Gemma (1981) *Gramàtica del discours*. Bellaterra. UAB.
- SCHIFFRIN, Deborah, (1987) *Discourse markers*. Cambridge. C.U.P.
- SOLÀ, J. & Josep M. PUJOL (1989) *Tractat de Puntuació*. Barcelona. Columna.
- SPEERBER, Dan & Deidre WILSON (1986) *Relevance. Communication and cognition*. Oxford. Basil Blackwell.

FONTS DEL CORPUS

- AVUI (1987) 15/VI/87, any XII. [AVUI-1]
- AVUI (1988) 30/XI/88, any XIII, [AVUI-2]
- EL TEMPS (1988) any V. Del 19 al 25 de desembre, número 235. València. Setmanari d'informació general. [TEMPS]
- FUSTER, Joan (1962) *Nosaltres els valencians*. Barcelona. Edicions 62. Col·lecció "El Cangur". [Citem per la cinquena ed., 1982]. [NOS]
- LOZANO, Josep (1986) *Laodamia i altres contes*. València. Edicions 3 i 4. Sèrie "La unitat" n° 109. [LAO]
- PLA, Josep (1978) *El carrer estret*. Barcelona. Destino. Col. "El Doff". [Citem per la segona edició dins "El Doff", 1979]. [CAR]

-
- RODOREDA, Mercè (1974) *Mirall trencat*. Barcelona. Edicions 62. MOLC. 1ª ed. en aquesta col·lecció, 1983. [Citem per la 5na. ed. 1984]. [MIR]
- SERRANO, Sebastià (1980) *Signes, llengua i cultura*. Barcelona. Edicions 62. Col. "Llibres a l'abast" nº 154. [Citem per la setena edició, 1987]. [SIG]
- SOLDEVILA, Carles (1980) *Bola de neu*. Dins Soldevila & Millàs-Raurell, *Teatre*. Edicions 62. MOLC. Barcelona, ps. 14-62. [BOL]
- SÜSKIND, Patrik (1985) *El perfum. Història d'un assassí*. [Trad. cat. de Judith Vilar]. Barcelona. Seix Barral. 1986.[PER]
- TORRENT, Ferran (1984) *No empenyeu el comissari!* València. L'ham. [Citem per la segona edició, 1985]. [NO E]
- VALOR, Enric (1975) *Obra literària completa*, vol I. València. Gorg.[OBR]
- VILLALONGA, Llorenç (1961) *Bearn o la sala de les nines*. Barcelona. Edicions 62. MOLC. [Citem per la tercera edició dins aquesta col·lecció, 1983]. [BEA]

